

Aarhus School of Architecture // Design School Kolding // Royal Danish Academy

Mulighedsfelter

Drewniak, Frans

Published in:
Arkitekten

Publication date:
2013

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (APA):

Drewniak, F. (2013). Mulighedsfelter: Samtale med Ecosistema Urbano. *Arkitekten*, (10), 44-49.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Mulighedsfelter

Samtale med Ecosistema Urbano ved Frans Drewniak, Madrid, maj 2013.

Om uddannelsesmæssig baggrund, samarbejdets undfangelse og forbi- leder

José Luis Vallejo: Man kan ikke sige, det var en selvfølge, at vi skulle være arkitekter. Det var det ikke. Når du begynder at overveje en karrierevej, så er du måske kun 18 år gammel. Da tænker man ofte ikke så meget på fremtiden. Så det med, hvordan man arbejder som arkitekt, det er noget, vi har lært hen ad vejen. Jeg tror ikke, vi udmærker os ved at have specielle evner. Her tænker jeg på dem, som har helt særlige anlæg for smukke håndtegninger, og som måske fra starten har følt, at de skulle være arkitekter. Så det har været en læringsproces, hvor vi er kommet frem til en særlig interesse i forhold til samfundet og i forhold til byernes udvikling. Det er det vigtigste for mig; hvordan vi kan gøre nytte for samfundet. Og ikke så meget det med at se sig selv som en del af professionen, og hvordan man bliver en 'rigtig' arkitekt.

Belinda Tato: Først var jeg mere interesseret i journalistik, kommunikation og sociale forhold. Omstændighederne ville, at jeg endte med at blive arkitekt. Jeg tror også, det har indflydelse på den måde, vi praktiserer arkitektur på i dag, og den interesse, vi har for andre discipliner og fagligheder end blot arkitektfaget. Jeg kan godt lide den kendsgerning, at arkitekter skaber ting, når vi former bosteder og infrastruktur for mennesker. I Spanien og her på skolen i Madrid er vi så heldige

at have meget dygtige lærere og en stærk tilknytning mellem akademi og praksis. Så vi har fået en god uddannelse¹ og indblik i faget med os fra ETSAM (Escuela Técnica Superior de Arquitectura de Madrid, red.).

JLV: Men både i Madrid og alle mulige andre steder i og uden for Spanien så bliver unge mennesker, der starter på en arkitektskole, udsat for en omgang hjernevask. De kender ikke til det sprog og de værktøjer, som en arkitekt forventes at betjene sig af. Vi var i starten af vores karriere meget præget af en uddannelse med en klar videnskabelig tilgang. Det har været en proces, hvor vi efterhånden har formået at frigøre os fra den tradition. Fx da vi begyndte at arbejde på projektet til Eco-Boulevard. Vi var besat af tanken om at anvende vores viden om materialer og den perfekte udførelse af konstruktioner. Men da vi så begyndte at arbejde med det offentlige rum, forstod vi, at 'byen' er en langt mere kompleks størrelse, som ikke kun kan anskues fra den naturvidenskabelige tradition, som vi var oplært med. At få øjnene op for andre tilgange som fx sociale forhold var noget, vi lærte ved at arbejde på vores første projekter; ikke på skolen. Vi havde også et år i udlandet som studerende på Bartlett. At lande dér var et kultursammenstød. En helt anden måde at tænke arkitektur på! Det var hårdt, men en lærerig oplevelse; at se os selv og vores position som 'elever' af Madridskolen udefra.

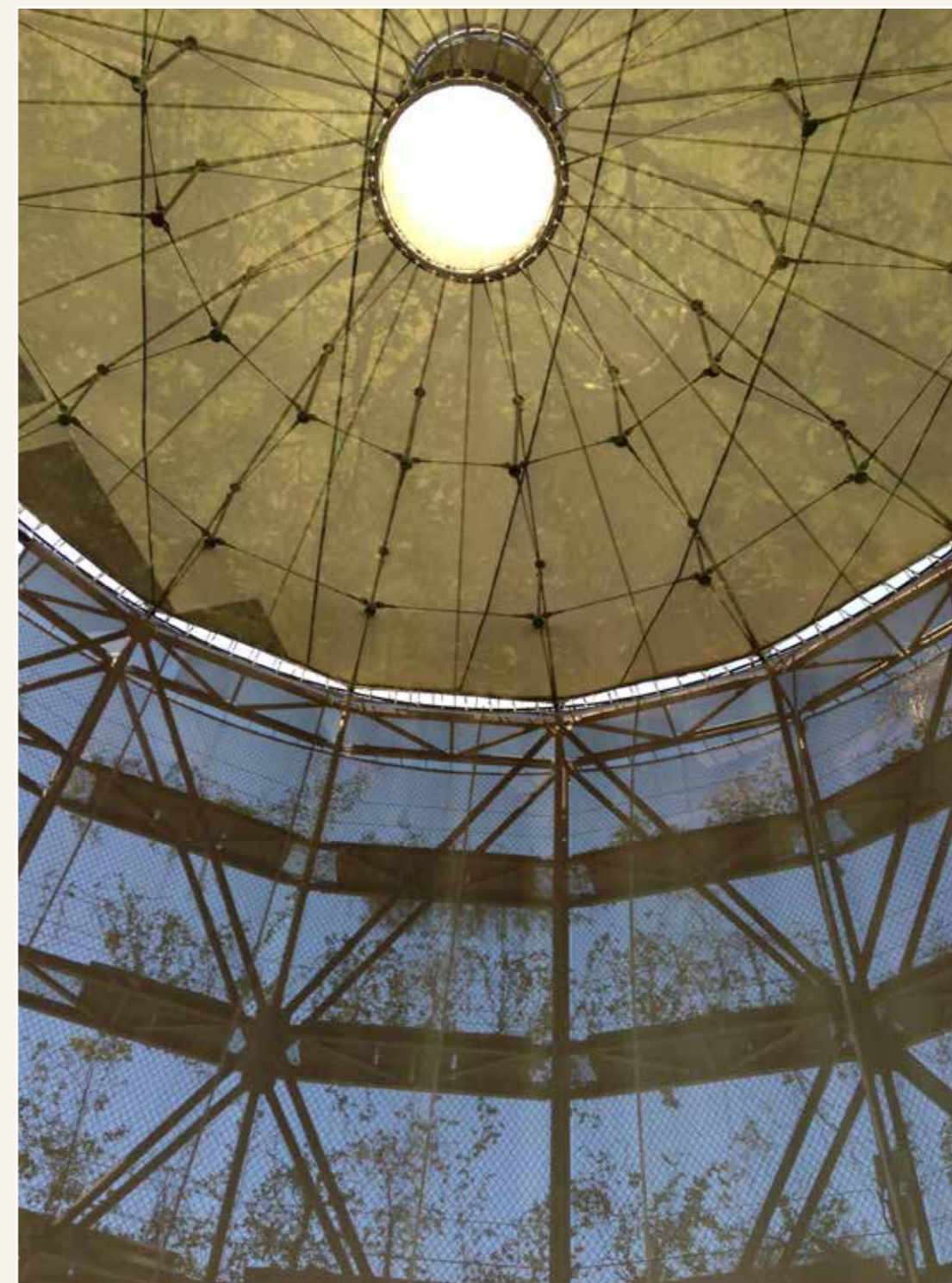
BT: Men da vi havde fået afgang som arkitekter, syntes vi, at der var noget, der manglede; de sociale forhold og en mere strategisk tilgang. I 90'erne spillede spansk arkitektur 'efter reglerne', og målet var fokuseret på produktet; en flot bygning! Der var ikke nogen, der stillede spørgsmål ved programmet og den stillede opgave. Vi begyndte at studere arbejder af fx Cedric Price og Lacaton & Vassal. Vi elsker det projekt af Lacaton & Vassal, hvor de får til opgave at designe et eksisterende byrum i Bordeaux. Lacaton & Vassals svar til bygherren var noget i retning af: "Det ser fint ud, som det er! Hvad med at anvende byggesummen til vedligeholdelse af pladsen med dens nuværende udformning?" For os var den fortælling en øjenåbner!

JLV: Selve ideen om at søge muligheder set fra andre vinkler end de vante. Som netop hos Lacaton & Vassal, der diskuterer økonomien som et mulighedsfelt i arkitekturen. Inden for den traditionelle opfattelse af professionen så bekymrer arkitekten sig om lys, materialer og konstruktion etc., men i forhold til det omgivende samfund og de almindelige borgere så diskuterer vi ikke i så høj grad, hvad vi bruger pengene på. Vi synes, der er et kæmpe potentiale i det felt, som ikke er tilstrækkeligt undersøgt.

BT: Så man kan sige, at vi er blevet oplært som arkitekter med en stærk faglighed og tradition, men med et forhold til samfundet som forholdet mellem vand

Men da vi havde fået afgang som arkitekter, syntes vi, at der var noget, der manglede; de sociale forhold og en mere strategisk tilgang. I 90'erne spillede spansk arkitektur 'efter reglerne', og målet var fokuseret på produktet; en flot bygning!

BELINDA TATO

Air Tree, Eco-Boulevard, Madrid, 2004. Ecosistema Urbano. Foto: Martin Keiding.

Tværsnit Reggio Children School. Vundet konkurrence, Reggio Emilia, 2012. Ecosistema Urbano.

og olie. Arkitekter, der taler til andre arkitekter. Vi tror på arkitekturens sociale rolle og dens forpligtigelse til at tilbyde samfundet løsninger. Så lad os lytte, lad os være mere åbne og være løsningsorienterede i forhold til de behov, samfundet møder os med.

Om samarbejde, metode, proces og mennesker på tegnestuen

JLV: Arkitektur er en meget kompleks disciplin! Vi tror ikke på ideen om den enkelte mands søgen efter den enestående idé. Så vores måde at arbejde på er, at ideen er det, vi har mellem hænderne på et hvilket som helst tidspunkt igennem hele processen. En proces, der foregår lag på lag og lidt på samme måde, som en levende by fungerer, når den er bedst. Vi arbejder ikke hierarkisk for at opnå kontrol over hele processen, men mere horisontalt – i teams, hvor kompleksiteten adderes lag på lag.

BT: Og vi inddrager og forventer samme indstilling fra alle; ingeniører og mange andre samarbejdspartnere.

JLV: Man kan opleve, at fx ingeniører siger til os: "Jeg kan gøre det på den måde, som I gerne vil have det". Men vi vil ikke bare løse tingene efter vores eget hovede. Vi ønsker at starte en dialog!

BT: Tegnestuen består for tiden kun af arkitekter; 6-10 mennesker med hver deres forskellige kompetencer inden for projektudvikling, detaljering, udførelse eller kommunikation, design og web. De har hver deres færdigheder, men følger med i, hvad hinanden laver. Vi fokuserer på deling og udveksling, og hver mandag har vi tegnestuemøde, hvor alle

bliver opdateret på tværs. Vi har hver vores ansvarsområder, men alt foregår i åbenhed. Vi gør flittigt brug af deling og udveksling på digitale platforme og i sociale netværk. Det giver god mening, og vi mener, at det tilføjer værdi til det, vi leverer.

JLV: Vi er ikke interesserede i, hvor eller hvem ideen kommer fra. Hele begrebet omkring 'forfatterskab'; jeg har svært ved at se meningen med det! Det er en anakronisme, og vi er langt forbi den tid, hvor forfatterskabet var knyttet til et enkelt individ. Det er derfor, vi har valgt at sige, at vores design til Air Tree – Shanghai inkl. samtlige tegninger er lagt ud til fri afbenyttelse i form af en 'Creative Commons license' (copyright-licenser, som tillader fri udbredelse af arbejder, red.).

Om materialer, konstruktioner og en forkærlighed for 'lethed'

JLV: Brugen af materialer og den industrielle fremtræden i flere af vores projekter er tæt knyttet til samtidens produktionsformer. Vi er meget optagede af at sætte ting sammen, der allerede findes på markedet. Produkter, der er afprøvede, og bygningsdele, der indgår som en del af et system for drift og vedligehold. Og dermed så at sige er en del af en økonomi. Vi undersøger, hvordan vi bedst kan tænke vores projekter i forlængelse af det gældende marked og dets produktionsformer. Og ligeledes hvordan vores projekter bedst kan understøtte og opdrage brugerne i forhold til tidens økologiske udfordringer.

BT: Kvaliteten af de offentlige rum er meget ringe i forstaden Vallecas, hvor vi

har lavet projektet Air Trees, Eco-Boulevard. En planlægning med ringe kvalitet. Så her var ideen at skabe synlighed og noget, som folk kunne være stolte af. I projektet til Ecópolis, som er en stor børneinstitution i forstaden Rivas, er der tale om en tidligere industrigrund. Her var spørgsmålet, hvordan man skaber rammer i et ellers ret råt område.

Det er to år siden, vi afleverede projektet, og når vi kommer der og taler med ledelsen, så virker det også i praksis. Og det vigtigste er, at børnene er ellevede. For os handler det om at skabe et stimulerende miljø for leg og læring.

En andet projekt, som vi arbejder på nu, er Reggio Children School² i Reggio Emilia, Norditalien. Her er konteksten en udvidelse i forbindelse med en industriel bygningsarv. Den oprindelige bygning var til osteproduktion i en meget smuk teglstensarkitektur af høj kvalitet. Projektet er resultatet af en konkurrence, som vi vandt, og man kan sige, at vores forslag i meget høj grad tog hensyn til tradition og kontekst. Så i det her tilfælde understreger vi skønheden i de eksisterende rumligheder, og formgivningen er blot en fortsættelse af den eksisterende form. Nogle projekter handler altså om at fremhæve og artikulere eksisterende kvaliteter og nedprioritere det, som, vi finder, har mindre potentiale. Så det er ikke, fordi vi altid er ude efter at bryde regelsættet. Men i Vallecas og Rivas var der ingen regler at følge.

JLV: I Reggio-projektet er problematikken omkring fredning og kulturarv meget dominerende. Men skoleprojektet er også et eksempel på en arkitektur, hvor formen

er mindre vigtig. Vi er meget mere optagede af bygningens brug end i at anskue arkitekturen som et objekt. Så tilbygningens tværsnit svarer helt til den gamle fabrik, og i udformningen af gårdhaven tager vi også udgangspunkt i den eksisterende geometri.

BT: Og hvis der er en tendens til at arbejde med lethed i vores projekter generelt, så er det måske knyttet til en økonomi forstået som muligheden for at skabe det maksimale ud af det minimale.

Om flygtighed, permanens og robusthed

Fra Cedric Price har vi lært om vigtigheden af at designe for forandring og midlertidighed. Da vi gik på skolen, var der en udbredt interesse for permanens, holdbarhed og for materialernes kvalitet. Men ikke så meget for strategier om det flygtige.

Lige nu befinder vi os midt i en overgang præget af omstilling. Særligt i Europa hersker der instabilitet. Det er, som om vi tester systemer, der ikke rigtigt virker. Og her taler jeg ikke kun om arkitektur, men også om samfundsøkonomi. Alting synes at være til diskussion, og begrebet permanens forekommer mig at være det dårligste ord til at beskrive samtiden!

Alligevel må vi sige, at vi elsker, når vi får muligheden for at arbejde med den eksisterende bygningsarv. En bygning fra det 19. århundrede kan være utrolig rig som ramme om alle mulige nye aktiviteter. Så set fra det synspunkt kan permanens eller robusthed garantere kvaliteter og generel anvendelighed over mange år.

JLV: Men jeg vil ikke sige, at robusthed kun er knyttet til permanens. Det kan også være knyttet til netop den lethed, vi har talt om. Og igen vil jeg hævde, at samfundet efterspørger, at vi kommer ud af den boble, som vi som profession har befundet os i. Og boblen er bristet! Vi lever midt i en meget foranderlig tid, og arkitekturen er naturligvis en del af det.

BT: Ethvert projekt er underlagt forskellige vilkår. Air Trees i Vallecas designede vi, så det vil kunne skilles ad igen. Og det var også ment som et udsagn! Området var et meget ringe bymiljø uden kvaliteter i de planlagte offentlige rum. Vi skulle tegne i forhold til en ikke-eksisterende kontekst og uden nogen mulighed for dialog. Så vi tænkte; måske om 20 år er situationen en helt anden. Måske er det noget helt tredje, der er behov for, og det bør være tænkt ind i vores design. Vi ønskede ikke, at vores konstruktion blot ville blive nedrevet, så derfor udførte vi konstruktionen, så du kan komme med en skruetrækker og skille den ad igen.

JLV: Men det er vigtigt, at Air Trees også er en konstruktion med høj kvalitet i design og udførelse og altså med en betragtelig robusthed, kunne man sige. Det er jo ikke sådan, at bare fordi det er en let konstruktion, så har den en lavere kvalitet. Absolut ikke!

Om globale udfordringer, økologisk og økonomisk krise

JLV: På et tidspunkt begyndte vi at arbejde med, hvad vi kalder 'ti ting, byen har lært os'. Og nogle gange kan det ske, at vi deltager i konkurrencer, hvor programmet stiller meget åbne spørgsmål.

En proces, der foregår lag på lag og lidt på samme måde, som en levende by fungerer, når den er bedst.

JOSÉ LUIS VALLEJO

Så siger jeg altid: "Lad os starte med en ideologisk tilgang!" Og man kunne endda hævde, at det er et opgør med ideen om kunstnerisk frihed i arkitekturen. Et ideologisk udgangspunkt og en bevidsthed om, hvilke gennemgående temaer, vi arbejder med, kan give os en base, når der ikke er noget givet program. Det handler i høj grad om at forstå, hvad ganske almindelige mennesker tænker om arkitektur. Jeg siger altid til mine studerende, at det ikke er en fri kunstart. Alt, hvad vi laver, skal kunne forstås af almindelige mennesker.

BT: Hvis man helt kort skal resumere 'ti ting, byen har lært os', så indeholder vores måde at arbejde på altid tre basale elementer. For det første er vi engagerede i miljømæssige forhold!

JLV: Men her skal man huske, at arkitekturen grundlæggende er en kompleks størrelse. Mange arkitekter siger, de arbejder med bæredygtighed, men de fokuserer måske udelukkende på energimæssige forhold uden egentlig at medregne sociale og økonomiske parametre. Eller man fjerner elementer fra konteksten, som er umistelige i forhold til stedets karakter og historie. Arkitektur og miljø kan ikke simplificeres til blot at handle om mindre energi eller ressourcer.

BT: For det andet arbejder vi med teknologi! I dag findes værktøjer til at operere på helt nye måder. Man kan ikke forestille sig at skabe byer uden at indarbejde nogle teknologiske værktøjer. Det mangedobler mulighederne for kommunikation mellem byen og borgerne. Og her skal det understreges, at vi ikke taler specifikt om øjeblikkets teknologi; for den kan være forældet i løbet af få år. Det handler om

at forstå, hvordan teknologien udvikler sig parallelt med samfundets udvikling, og om hvordan man skaber betingelserne for, at teknologien kan være en del af miljøet.

Som eksempel udviklede vi projektet "What if...? cities" som en del af "Fremtidens arkitektur er grøn" på Louisiana Museum of Modern Art. Borgernes behov for at bidrage med ideer og kommunikere med byen er intuitivt. Dette projekt blev implementeret i forskellige byer fordelt over hele Europa, og til sidst blev det samlet på hjemmesiden whatifcities.com og som mobil app. Der er fantastisk at få feedback fra folk og også at se, hvordan de deltager og bruger værktøjet i deres hverdag.

Det tredje element, vi altid arbejder med, er netop det sociale aspekt, som vi har fortalt om i dag; som i Vallecas og Rivas. Og når vi taler om netop sociale forhold og økonomisk krise; helt fra begyndelsen, da vi startede vores praksis, stod det klart, at arkitektur for os ikke bare handler om at bygge.

Vi tror på arkitektur mere som en åben platform og som en diskussion af byens udvikling. Det er sådan, vi ser på det. Ikke på grund af krisen i byggeriet, men som selve udgangspunktet for vores praksis. I løbet af de gyldne år her i Spanien levede mange arkitekter højt på det offentlige byggeri, og meget store summer blev brugt på det. Men på grund af vores anderledes tilgang til faget havde vi udviklet kompetencer og et sæt af værktøjer, som gør, at vi kan overleve krisen i modsætning til tegnestuer, der er afhængige af opgaver, hvor der udføres traditionel arkitekturrådgivning og byggeri. Det har mangedoblet vores muligheder for samarbejder med andre rådgivere og på tværs af fagligheder.

Den nuværende økonomiske krise i Spanien er meget dramatisk, men samti-

dig lidt 'tricky'. I øjeblikket er situationen fastlåst, og systemet fungerer så at sige ikke. Og man kan ikke blot skyde skylden på en af parterne. Alle har en del af ansvaret. Når der er gang i hjulene, så er der ingen, der stiller spørgsmål; ingen selv-kritik. Der var så mange penge i omløb, og ingen satte spørgsmålstegn ved det! Opera- og koncerthuse til alle byer, stribevis af museer, og man må sige, at vi er alle en del af fødekæden, om man er arkitekt eller embedsmand hos kommunen.

Man fristes til at sige: "Endelig har vi fået en økonomisk krise". Det kollapsede, og nu er der ikke engang penge til drift og vedligehold eller endnu værre til at udfylde et program som i situationen med Ciudad de la Cultura i Santiago de Compostela (Peter Eisenman, red.). Og nu står vi i en situation, hvor der mangler socialt boligbyggeri til mennesker, der virkelig har behov for det.

Men samtidig er i hvert fald Madrid en by fyldt med liv, og den føles på ingen måde som midt i en depression.

JLV: Og selvom krisen er alvorlig, så er familiestrukturen i de sydeuropæiske lande så stærkt et netværk, at det ikke er en krise på fattigdom og nød. Folk hjælper hinanden og finder måder at klare sig igennem på.

BT: Hvis den her krise udspillede sig i USA, ville den nok have ført fødevaremangel og store demonstrationer med sig. Men den spanske befolkning udviser en stor ydmyghed i den her situation. I forhold til situationens alvor er det dog chokerende, at en nylig undersøgelse viser, at den spanske befolkning er Europas mest optimistiske i forhold til udsigterne for den økonomiske krise. På samme tid kan vi konstatere, at arkitekterne er blevet meget hårdt ramt. Mange mindre kontorer har måttet lukke helt, og folk har søgt nye beskæftigelser inden for den grafiske branche, design, uddannelse etc.

Global eller lokal? Og om tegnestuens fremtid

JLV: Jeg vil sige, at vi nok er ret påvirkede af vores erfaringer fra vores egen lokalitet; byen Madrid. Ideen om det offentlige rum og den sociale interaktion her er vores måde at bruge og værdsætte byen på. Og det er i høj grad det, som Madrid er kendt for. Her bruger folk byen dag og nat. Vi går bare ud og bliver en del af byen ved at deltage og blande os med andre mennesker.

BT: På den anden side må man sige, at nu er alting globaliseret. Ting, vi bruger og konsumerer, er lavet, jeg ved ikke hvor! Og vi er alle forbundet via sociale tjenester og netværk. Og der er også gode arkitekter over hele verden. Så hvis du vil arbejde uden for Spanien, er det ikke noget, man bare gør. Det kræver omsorg at opbygge. Markedet er meget konkurrencepræget, og ingen står der ude og venter på spanske arkitekter! Konkret har krisen for vores kontor betydet, at 90% af vores omsætning inden for de sidste tre år har været i udlandet. Det går godt for os, fordi, som jeg har forklaret, så er vi ikke bare traditionelle arkitekturrådgivere. Vi har også andre kompetencer og værktøjer. Og nu er vi heller ikke kun spanske, for nu arbejder vi 'worldwide'.

1. Arkitektuddannelsen er i Spanien polyteknisk; arkitekter praktiserer under en lovbestemt autorisationsordning.
2. Byen Reggio Emilia i Italien er kendt verden over for sin innovative tilgang til pædagogik og uddannelse. Den særlige pædagogiske, didaktiske filosofi knyttet til Reggio Emilia inkluderer begreber som 'rummet/miljøet som den tredje pædagog', der nu anvendes mange steder ved udformningen af børneinstitutioner m.m., også i Danmark (www.reggiochildren.it).

Ecópolis Plaza, Rivas, Madrid, 2010. Ecosistema Urbano. Foto: Frans Drewniak.

